

Pospíšil, Ivo

Hloubka a šíře slovenské literatury

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2005, vol. 54, iss. X8, pp. 211-212

ISBN 80-210-3691-5

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103246>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V části nazvané *Mit androgyne* se Dąbrowski podrobněji věnuje roli sexuality a erotiky v Kuśniewiczových románech. Na nich také ilustruje využití řady prvků faustovského a odysseovského mýtu. Pokouší se rovněž najít odpověď na otázku, proč bývá Kuśniewicz označován za prozaika, který v sobě nese cosi z dědictví Jamese Joyce či Marcela Prousta, a dochází k závěru, že oním důvodem může být skutečnost, „že jeho spisovatelství bylo od počátku spisovatelstvím kultury, spisovatelstvím „učeným“ (něco jako *docta poesis*). Nasycené citáty z literatury, aluzemi spisovatelských postupů, vnitřními odkazy otevřeně koketovalo s celým zázemím soudobé i dřívější kultury, zvláště pak v její mytologické vrstvě, s tradicí polské i cizí literatury, navazovalo na známé, avšak občas nečekaně filozofické odkazy, odvolávalo se na malířství způsobem nejen koloristickým, vnějším, ale hledalo v něm intelektuální, filozofické podněty. Stejně jako v hudbě.“ (s. 20, překlad můj) Současně si je vědom toho, že ačkoliv Kuśniewicz vyrůstal na proustovské tradici, je jeho koncepce odlišná především v přístupu ke vzpomínkám.

Byť je v knize pozornost soustředěna především na interpretaci myšlenkového obsahu Kuśniewiczovy tvorby (básnické i mnohem významnější prozaické), prostor je ponechán také pohledu na její formální stránku a pokusu o celkovou charakteristiku autorovy poetiky. Připočteme-li padesát stran přinášejících výběr ze soukromé i oficiální korespondence, rozmanité osobní dokumenty a fotografie ze spisovatelova rodinného archivu, dostáváme do rukou hodnotnou monografii, která představuje v současnosti zřejmě nejlepší kompendium poznatků o Kuśniewiczově tvorbě a skrývá v sobě neobyčejně velký potenciál pro její další vědecké zkoumání.

Michał Przybylski

HLOUBKA A ŠÍŘE SLOVENSKÉ LITERATURY

Viera Žemberová: *Kontinuita a kontext textu. Literárnohistorické a interpretačné prieniky do slovenskej literatúry dvoch storočí*. Náuka, Prešov 2004, 467 s.

Známa slovenská literární vědkyně rozdělila svou práci založenou na statích napsaných v 90. letech 20. století, zde publikovaných buď poprvé, nebo podruhé v rozšířené a opravené verzi, do čtyř oddílů, které přiměřeně reprezentují její badatelské zájmy a také metodické a metodologické přístupy. Přitom se opírá o práce slovakistické, ale také obecně teoretické – kromě slovenských zejména o české.

První oddíl *Autor a literární proces* je do značné míry anticipován úvodní studií o vztahu autora umělecké (krásné) literatury, literární vědy a literární výchovy: autorka nezapře orientaci na recepční složku literární komunikace, autor-badatel by neměl být jen „transportérem“ znalostí, ale svým promyšleným přístupem by měl cíleně modelovat aktivní účast studenta v procesu literární výchovy. Funkční průnik různorodých disciplín a přístupů, které Žemberová taxativně vyjmenovává (s. 8), je metodou i cílem.

Hned první studie řáda do živého: s odkazem na slovenské i české teoretiky a na koncepcí kostnické školy ukazuje na to, že nelze již vystačit s dosavadními dějinami literatury na principu montáže, jakéhosi prvotního uspořádání fragmentů neusilujících o celistvost, ale koncipovat je jako jeden z textů kultury (N. Krausová aj.). V aplikaci na dějiny slovenské literatury (včetně koncepce J. Vlčka) autorka dokládá značné úsilí, které se od 90. let minulého století uplatnilo při koncipování byť jen dílčích syntéz a také doplňování „bílých míst“.

Ve studii *Romantici a slovenský realizmus* ukazuje autorka na prolínání romantismu, realismu a noromantismu v slovenské literatuře, což bylo ovšem charakteristické i pro jiné slovenské literatury.

Kdybychom měli vystihnout akcenty badatelského typu Vieri Žemberové, museli bychom uvést fenomén autora a jeho „dřlný“ (Rusové tomu kdysi říkali „tvorčeskaja laboratorija“), proces interpretace a recepce a také tzv. literární život. Poslední komponent svého bádání pak manifestuje ve studii *Autori a literární život od sedemdesiatych rokov* a *Autori a literární život v deväťdesiatych rokoch*. Na rozdíl od příliš jednoznačné preference čtenáře a čtenářství jako „hrdiny“ literárního procesu, ukazuje Žemberová na důležitost autora, jeho koncepcí a jeho života na společen-

skou atmosféru vyvíjející na autora tlak. Její studie o literárním životě přesně manifestují nezbytný výzkumu tzv. normalizačního období bez hněvu a zaujatosti tak, jak se o to svým způsobem pokoušela ona sama.

Druhý oddíl *Autorská díla v súvislostiach procesu* je dlouhou řadou aurorských portrétů obsahujících také genezi děl, jejich interpretaci a kontext, a to často na poměrně malé ploše. Autorka se dotkla snad všech podstatných kreativních osobností slovenské literatury: jsou tu např. J. M. Hurban, Jonáš Záhorský, Ján Kalinčiak, S. B. Hroboň, Svetozár Hurban Vajanský, Martin Kukučín, Jozef Gregor-Tajovský jako základ tradice, ale také autoři z různých důvodů opomíjení, dokonce zakazování a odsouvání na vedlejší kolej, např. Jozef Cíger Hronský nebo Dominik Tataraka. Autorka nahlíží jejich tvorbu objektivně, nepodléhá zaujaté politické tendenci. To je patrné např. při komentování díla Cígera Hronského, takto traktuje i osobnosti tzv. oficiální, politicky spjaté s minulým režimem (Krista Bendová) i tvůrce kontroverzní (Peter Karvaš), stejně jako emblemné současné slovenské literatury (P. Vilikovsky, P. Jaroš) a nezapomíná přitom ani na tak svébytné autory, jako jsou Ladislav Ballek nebo Ján Lenčo či její východoslovenský krajan Stanislav Rakús; přínosná je také studie o vynikajícím Albínu Baginovi a jeho uchopení artefaktu. Je ovšem zřejmé, že přece jen ne všichni klíčoví slovenští autoři se tu objevili v samostatné interpretaci (L. Ťazký, R. Sloboda, D. Mitana), jiní jsou naopak z různých důvodů modelově zvýrazněni: to se týká zejména eminentního zájmu Žemberové o ženské autorky až po ty orientované feministicky (Jana Bodnárová, Irena Brežná, Jaroslava Blažková, Jana Juráňová, Jela Mlčochová, S. Chrobáková aj.).

V třetím oddíle *Literatúra v literatúre a súvislosti vývinu* dává více promlouvat zájmu o dětskou literaturu. Vyzvedává tu například vynikající text *Čo čítajú dievčatá v čase tínedžerskej kultúry?* Znovu se zde výrazně manifestují jevy literárního života a praktické realizace literatury (rozcipky pro domo sua, časopisy).

Poslední oddíl *Zážitkovosť a funkčnosť v umeleckej literatúre* spojuje autorčin důraz na feminismus a dětskou literaturu (J. Juráňová).

Kniha V. Žemberové je primárně o slovenské literatuře a možná bychom v ní hledali více praktických a konkrétních komparatistických sond; o to více tu však nacházíme teorie a metodologie. Jde tedy o koncepci slovenské literatury jako otevřeného systému s vývojovými specifiky, jehož zkoumání musí být podloženo geneticky, genologicky, interpretačně a technologicky, ale také zážitkově, recepčně. Ukazuje se zde na výrazné posuny slovenského písemnictví a jeho nové tvarování na sklonku 20. století, a to s maximální snahou o nestrannost ve smyslu vědecké objektivity, klidného, ale důrazného a hlubokého, současně však kontextově pojatého příběhu o literatuře a jejich podobách takřka ve dvou stoletích.

Ivo Pospíšil

WOLLMANOVO SLOVINSKÉ DRAMA SLOVINSKY

Frank Wollman: *Slovenska dramatika*. Prevedel, uvod in opombe napisal ter seznam slovenskih gledaliških iger sestavil Adrijan Lah. Slovenski Gledališki Muzej, Ljubljana 2004, 407 s.

Slovenské divadelní muzeum vydalo roku 2004 v slovinském překladu v Lublani obsáhlou monografii *Franka Wollmana (1888–1969) Slovenska dramatika*. Autor ji původně vydal roku 1925 v edici Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, kde tehdy působil jako profesor komparativní slavistiky, pod názvem *Slovinské drama*.

Šlo o ojedinelou práci, která se slovinským dramatem zabývala systematicky. Ve Slovinsku si ce už existovala studie Antona Trstenjaka *Slovinské divadlo (Slovensko gledališče)* z r. 1892, byla však založena šfe teatrologicky, dramatickou tvorbu zpracovávala jen okrajově a vzhledem k datu svého vydání nemohla obsáhnout velký rozkvět slovinské dramatiky, který nastal právě po roce 1892. V tom roce bylo totiž v Lublani otevřeno *Zemské divadlo (Deželno gledališče)*. Za zmínku přitom stojí početná spoluúčasť Čechů. Budova, ve které dnes sídlí *Slovinské národní divadlo*, je